

Sygn. akt V ACa 535/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 lipca 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie V Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: Sędzia SA Bogdan Świerczakowski

Sędziowie: SA Edyta Jefimko (spr.)

SA Przemysław Kurzawa

Protokolant: sekretarz sądowy Aneta Walkowska

po rozpoznaniu w dniu 18 lipca 2019 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) spółki akcyjnej z siedzibą we W.

przeciwko (...) Centrum (...) w W. (poprzednio (...) (...) Szpitalowi (...) w W.)

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 8 marca 2018 r., sygn. akt IV C 1026/17

1. oddala apelację;

2. zasądza od (...) Centrum (...) w W. na rzecz (...) spółki akcyjnej z siedzibą we W. kwotę 4050 (cztery tysiące pięćdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Edyta Jefimko Bogdan Świerczakowski Przemysław Kurzawa

Sygn. akt: V ACa 535/18

UZASADNIENIE

(...) S.A. we (...) sp. z o.o. we W. wniosły o wydanie nakazu zapłaty z postępowaniu upominawczym i nakazanie pozwanemu (...) (...) Szpitalowi (...) w W., aby zapłacił na ich rzecz kwotę 124.575 zł 48 gr. z odsetkami w wysokości odsetek za opóźnienie w transakcjach handlowych, liczonymi od wyszczególnionych w pozwie kwot do dnia zapłaty.

Nakazem zapłaty, wydanym w postępowaniu upominawczym, nakazano (...) (...) Szpitalowi (...) w W., aby zapłacił na rzecz (...) S.A we (...) sp. z o.o. we W. kwotę 124.575 zł 48 gr. wraz z odsetkami w wysokości odsetek za opóźnienie w transakcjach handlowych naliczonymi od kwot i dat określonych przez powódki w pozwie do dnia zapłaty oraz kwotę 5.191 zł 25 gr. tytułem zwrotu kosztów postępowania.

Od tego nakazu pozwany wniósł sprzeciw, w którym domagał się oddalenia powództwa i zasądzenia od każdej z powódek na jego rzecz zwrotu kosztów procesu.

Wyrokiem z dnia 8 marca 2018 r. Sąd Okręgowy w Warszawie :

I. zasądził od (...) Szpitala (...) w W. na rzecz (...) S.A. we W. kwotę 124.575 zł 48 gr. z odsetkami w wysokości odsetek za opóźnienie w transakcjach handlowych:

1. od kwoty 1.146 zł od dnia 6 sierpnia 2016r. do dnia zapłaty;
2. od kwoty 952 zł 56 gr. od dnia 9 sierpnia 2016r. do dnia zapłaty;
3. od kwoty 7.836 zł 48 gr. od dnia 10 sierpnia 2016r. do dnia zapłaty;
4. od kwoty 4.953 zł 96 gr. od dnia 17 sierpnia 2016r. do dnia zapłaty;
5. od kwoty 8.618 zł 50 gr. od dnia 17 sierpnia 2016r. do dnia zapłaty;
6. od kwoty 1.020 zł 60 gr. od dnia 17 sierpnia 2016r. do dnia zapłaty;
7. od kwoty 19.591 zł 20 gr. od dnia 24 sierpnia 2016r. do dnia zapłaty;
8. od kwoty 3.275 zł 03 gr. od dnia 31 sierpnia 2016r. do dnia zapłaty;
9. od kwoty 5.343 zł 47 gr. od dnia 31 sierpnia 2016r. do dnia zapłaty;
10. od kwoty 1.270 zł 08 gr. od dnia 3 września 2016r. do dnia zapłaty;
11. od kwoty 1.238 zł 08 gr. od dnia 6 września 2016r. do dnia zapłaty;
12. od kwoty 401 zł 10 gr. od dnia 7 września 2016r. do dnia zapłaty;
13. od kwoty 3.447 zł 40 gr. od dnia 7 września 2016r. do dnia zapłaty;
14. od kwoty 171 zł 90 gr. od dnia 7 września 2016r. do dnia zapłaty;
15. od kwoty 990 zł 79 gr. od dnia 13 września 2016r. do dnia zapłaty;
16. od kwoty 573 zł od dnia 13 września 2016r. do dnia zapłaty;
17. od kwoty 19.591 zł 20 gr. od dnia 17 września 2016r. do dnia zapłaty;
18. od kwoty 5.170 zł 80 gr. od dnia 20 września 2016r. do dnia zapłaty;
19. od kwoty 952 zł 56 gr. od dnia 21 września 2016r. do dnia zapłaty;
20. od kwoty 17.237 zł od dnia 25 września 2016r. do dnia zapłaty;
21. od kwoty 14.693 zł 40 gr. od dnia 27 września 2016r. do dnia zapłaty;
22. od kwoty 573 zł od dnia 1 października 2016r. do dnia zapłaty;
23. od kwoty 4.953 zł 96 gr. od dnia 4 października 2016r. do dnia zapłaty;
24. od kwoty 573 zł od dnia 11 października 2016r. do dnia zapłaty;

II. oddalił powództwo (...) sp. z o. o. we W.;

III. zasądził od (...) Szpitala (...) w W. na rzecz (...) S.A. we W. kwotę 12.046 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania w sprawie;

IV. zasądził od (...) sp. z o. o. we W. na rzecz (...) Szpitala (...) w W. kwotę 5.400 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania w sprawie.

Powyższy wyrok Sąd Okręgowy wydał na podstawie następujących ustaleń faktycznych i wniosków.

W dniu 28 lutego 2013 r. (...) S.A. we W. i (...) sp. z o.o. we W. zawarły umowę o współpracy w ramach konsorcjów, określając warunki i zasady współpracy konsorcjantów w zakresie wspólnego występowania w charakterze oferentów w postępowaniach o uzyskanie zamówienia publicznego, a następnie wykonaniu zawartych w wyniku rozstrzygnięcia tych postępowań umów z podmiotami zamawiającymi.

W dniu 9 czerwca 2015 r. w wykonaniu tej umowy pomiędzy spółkami (...) została zawarta umowa konsorcjum, ustalająca warunki i zasady współpracy konsorcjantów w związku z ogłoszeniem przez (...) Szpital (...) w W. przetargu nieograniczonego za nr. (...). Strony tej umowy ustaliły wspólne złożenie oferty przetargowej i w przypadku wygrania przetargu realizację zamówienia zgodnie z art. 23 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r.- Prawo zamówień publicznych (t.j. Dz.U.z 2018, poz. 1986 , zpóźn.zm) – dalej powoływanej jako: „p.z.p.”. Liderem konsorcjum została spółka (...), a spółka (...) uczestnikiem konsorcjum.

Lider konsorcjum zgodnie z umową upoważniony był do reprezentowania stron we wszystkich sprawach dotyczących postępowania o udzielenie zamówienia publicznego, podpisywania dokumentów w imieniu i za zgodą uczestnika konsorcjum, w tym oferty przetargowej i umowy o realizacji zamówienia publicznego, wniesienia wadium, podpisywania wszelkich pism będących korespondencją między konsorcjum a zamawiającym, należytego wykonania umowy z zamawiającym w zakresie przyjmowania i realizacji zamówień dostawy towarów będących przedmiotem umowy. Uczestnik konsorcjum był zobowiązany do opiniowania prawno-organizacyjnych warunków udziału w danym postępowaniu o uzyskanie zamówienia publicznego, doradztwa prawnego w zakresie zgodności oferty, w zakresie wykonania umowy z zamawiającym, nadzoru nad procesem realizacji zamówień dla zamawiającego, przyjmowania i księgowania płatności od zamawiającego, prowadzenia monitoringu zadłużenia oraz windykacji należności od zamawiającego.

W dniu 6 lipca 2015r. pomiędzy tymi samymi stronami została zawarta kolejna umowa konsorcjum, ustalająca warunki i zasady współpracy w związku z ogłoszeniem przez (...) Szpital (...) w W. przetargu nieograniczonego za nr. (...). Zasady współpracy uczestników konsorcjum nie odbiegały od warunków umowy z dnia 9 czerwca 2015 r.

Zgodnie z wynikiem postępowania o udzielenie zamówienia publicznego, przeprowadzonego w trybie przetargu nieograniczonego pomiędzy pozwanym szpitalem a konsorcjum powodowych spółek, w dniu 11 sierpnia 2015 r. została zawarta umowa nr (...), której przedmiotem była sprzedaż i dostarczenie przez konsorcjum pozwanemu produktów leczniczych. Produkty te miały być dostarczane sukcesywnie w ciągu 12 miesięcy od dnia zawarcia umowy. Płatności miały być realizowane przez pozwanego sukcesywnie za wykonaną dostawę w terminie 60 dni od daty dostarczenia faktury VAT.

Zgodnie z wynikiem postępowania o udzielenie zamówienia publicznego, przeprowadzonego w trybie przetargu nieograniczonego pomiędzy pozwanym a konsorcjum powodowych spółek, w dniu 28 lipca 2015r. została zawarta umowa Nr (...), której przedmiotem była sprzedaż i dostarczenie przez konsorcjum pozwanemu produktów leczniczych. Produkty te miały być dostarczane sukcesywnie w ciągu 12 miesięcy od dnia zawarcia umowy. Płatności miały być realizowane przez pozwanego sukcesywnie za wykonaną dostawę w terminie 60 dni od daty dostarczenia faktury VAT.

Kolejna umowa Nr (...) zgodnie z wynikiem postępowania o udzielenie zamówienia publicznego przeprowadzonego w trybie przetargu nieograniczonego pomiędzy pozwanym a konsorcjum powodowych spółek została zawarta w dniu 19 czerwca 2015 r. Przedmiotem tej umowy była sprzedaż i dostarczenie przez konsorcjum produktów leczniczych pozwanemu. Produkty te miały być dostarczane sukcesywnie w ciągu 12 miesięcy od dnia zawarcia umowy. Płatności

miały być realizowane przez pozwanego sukcesywnie za wykonaną dostawę w terminie 60 dni od daty dostarczenia faktury VAT.

Powódka (...) S.A we W. dostarczyła do pozwanego zamówione produkty lecznicze i wystawiła faktury, zgodnie z umowami Nr (...), o sprzedaż i dostarczenie przez konsorcjum produktów leczniczych a pozwany zamówiony towar sprawdził, przeliczył i odebrał.

Wystawione przez niego faktury VAT dostaw zrealizowanych przez spółkę (...) w czerwcu, lipcu i sierpniu 2016 r.

W dniu 2 listopada 2015 r. (...) S.A. we W. i (...) sp. z o.o. we W. zawarły aneks do umowy o współpracy w ramach konsorcjum z dnia 28 lutego 2013 r., zmieniający § 5 umowy. Zgodnie z nim uczestnik konsorcjum udzielił finansowego wsparcia liderowi konsorcjum w kwocie do 500.000 zł. W umowie brak było zapisu o wyłącznym uprawnieniu uczestnika do pobierania odsetek za zwłokę, dochodzenia od zamawiającego zapłaty za dostarczone produkty. Dla lidera zostało zagwarantowane prawo dochodzenia od zamawiającego w drodze postępowania sądowego wszelkich pozostałych roszczeń wynikających z umowy przetargowej z zamawiającym.

Pismem z dnia 30 listopada 2016 r. powodowe spółki wezwali pozwanego do zapłaty kwoty 124.575 zł 48 gr. w terminie 7 dni od otrzymania wezwania, informując jednocześnie, że pismo stanowi propozycję pozasądowego rozwiązania sprawy i w tej kwestii proszą o kontakt telefoniczny.

W dniu 10 sierpnia 2016r. pomiędzy pozwanym i spółką (...) zostało zawarte porozumienie dotyczące spłaty zadłużenia w kwocie 225.637 zł 65 gr.

Sąd Okręgowy uznał w całości za uzasadnione powództwo spółki (...), a bezzasadne powództwo spółki (...) sp. z o.o. we W., obecnie spółki (...).

Podstawą prawną dochodzonego roszczenia o zapłatę był art. 535 k.c., zgodnie z którym przez umowę sprzedaży sprzedawca zobowiązuje się przenieść na kupującego własność rzeczy i wydać mu rzecz, a kupujący zobowiązuje się rzecz odebrać i zapłacić sprzedawcy cenę.

Pozwany szpital nie zapłacił za sprzedany i dostarczony mu towar, którego jakości, terminów dostaw oraz wartości nie kwestionował. Dłużnik, domagając się oddalenia powództwa, podnosił, że powództwo spółki (...) winno być oddalone z uwagi na brak legitymacji czynnej po stronie tego podmiotu, natomiast spółki (...) z tej przyczyny, że nastąpiło spełnienie przez uczestnika konsorcjum świadczenia za dłużnika na rzecz lidera konsorcjum, co skutkowało wygaśnięciem zobowiązania pozwanego.

Zgodnie z art. 54 ust. 5 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (t.j. Dz.U. z 2018 , poz. 2190, z późn.zm.) – dalej powoływanej jako: „u.d.l.” czynność prawna, mająca na celu zmianę wierzyciela samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej, może nastąpić po wyrażeniu zgody przez podmiot tworzący. W przypadku braku takiej zgody, jak stanowi art. 54 ust. 6 u.d.l., dokonana czynność prawna jest nieważna.

Zgodnie z umowami nr (...), konsorcjum spółek, jako wykonawca zobowiązało się do sprzedaży i dostarczenia na rzecz pozwanego szpitala, jako zamawiającego produktów leczniczych, który z kolei miał obowiązek odebrać dostarczony towar i zapłacić cenę sprzedaży.

Analizując obowiązki lidera i uczestnika konsorcjum, Sąd Okręgowy stwierdził, że do tego, aby spółka (...) dostarczyła zamówione leki pozwanemu i otrzymała zapłatę za nie, nie było konieczne zawieranie umowy konsorcjum. W rezultacie obie umowy konsorcjum oraz poprzedzająca je umowa o współpracy w ramach konsorcjum zakwalifikował, jako czynności prawne określone w art. 54 ust. 5 u.d.l., a więc dotknięte sankcją nieważności bezwzględnej. W tej sytuacji wszelkie świadczenia, wynikające z wykonania tych umów, w tym przelewy z konta uczestnika konsorcjum na rzecz lidera konsorcjum nie miały podstawy prawnej. Ponieważ uczestnik konsorcjum nie wykonał żadnych czynności

na rzecz pozwanego, w tym nie dostarczył produktów leczniczych, dlatego nie przysługiwało mu roszczenie o zapłatę ceny sprzedaży i dlatego jego powództwo o zapłatę jako bezzasadne podlegało oddaleniu.

Sąd Okręgowy wskazał, że z art. 356 § 2 k.c. wynika możliwość spełnienia świadczenia pieniężnego przez osobę trzecią, ale równocześnie stwierdził, iż spłata długu publicznego zakładu opieki zdrowotnej przez osobę trzecią, bez zgody podmiotów wskazanych w art. 54 ust. 5 u.d.l., nie może skutkować wygaśnięciem zobowiązania dłużnika. Uczestnik konsorcjum wykonał bowiem w stosunku do lidera konsorcjum swoje własne zobowiązanie, wynikające z umów łączących te spółki, co oznacza, że nie świadczył za dłużnika, w celu zwolnienia go z długu. Z tych wszystkich względów Sąd Okręgowy uznał, że brak było podstaw do uwzględnienia zarzutu, iż doszło do wygaśnięcia zobowiązania pozwanego z tytułu ceny sprzedaży.

Sąd Okręgowy stwierdził także, że nieważność umów konsorcjum lub umowy współpracy w ramach konsorcjów, nie ma wpływu na ważność umów sprzedaży i dostawy produktów leczniczych, oznaczonych nr (...), (...), (...).

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego wniósł pozwany, zaskarżając go w części uwzględniającej powództwo i rozstrzygającej o kosztach procesu.

Wniesiony środek odwoławczy został oparty na podstawie następujących zarzutów naruszenia:

1. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez:

- pominięcie, że (...) sp. z o.o. przystąpiła do konsorcjum ze spółką (...), wyłącznie w celu przejęcia wierzytelności i uzyskania tytułu do dochodzenia należności na swoją rzecz, co świadczy o tym, że umowa konsorcjum jest obciążona wadą prawną,

- pominięcie, że spółka (...) została faktycznie zaspokojona przez spółkę (...),

3. art. 233 k.p.c. i art. 232 k.p.c. oraz 278 k.p.c. jak też 227 k.p.c. w wyniku nieuwzględnienia przez Sąd Okręgowy, że spółka (...) zarzekała się prawa do dochodzenia należności na rzecz (...) sp. z o.o.,

4. art. 227 k.p.c. w związku z art. 258 § 1 k.p.c. poprzez oddalenie wniosków dowodowych strony pozwanej w zakresie dotyczącym lustracji finansowej stosunków gospodarczych pomiędzy spółkami (...), a w konsekwencji ostatecznego potwierdzenia, czy spółka (...) dokonała spłaty należności objętej postępowaniem na rzecz spółki (...),

5. art. 5 k.c. i art. 353¹ k.c. poprzez niewłaściwą wykładnię tych przepisów w sytuacji, w której ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego ewidentnie wynika, iż uczestnictwo spółki (...) w konsorcjum było nakierowane od początku wyłącznie na osiągnięcie skutku w postaci przejęcia długu,

6. art. 58 § 1 i § 2 k.c. oraz art. 83 § 1 k.c. poprzez niewłaściwą wykładnię tych przepisów w sytuacji, w której spółka (...), mając pełną świadomość faktu ograniczeń w dokonywaniu przeniesienia wierzytelności, przystąpiła do konsorcjum ze spółką (...), w celu obejścia prawa i osiągnięcia skutku tożsamego z takim przeniesieniem,

7. art. 876 § 1 k.c. oraz art. 518 § 1 k.c. poprzez błędną wykładnię tych przepisów, w sytuacji w której działania spółek (...), polegające na zawarciu umowy konsorcjum były nakierowane na osiągnięcie skutku tożsamego z przelewem wierzytelności i tym samym wcześniejszą spłatą zobowiązań pozwanego,

8. art. 54 ust. 5 u.d.l. poprzez błędną wykładnię tych przepisów w sytuacji, w której dokonanie jakiegokolwiek czynności, polegającej na spłacie wierzytelności, skutkuje faktyczną zmianą wierzyciela, jako podmiotu uprawnionego i tym samym wymaga ustawowo uzyskania zgody organu założycielskiego pozwanego,

9. art. 54 ust. 5 u.d.l. poprzez błędną wykładnię tych przepisów w sytuacji, w której przystąpienie spółki (...) do konsorcjum nie miało na celu wspólnego wykonania przedmiotu umowy zawartej przez konsorcjum z pozwanym, ale wyłącznie przejęcie długu szpitalnego,

10. art. 356 § 1 i § 2 k.c. poprzez błędną wykładnię tego przepisu w sytuacji, w której nie ulega wątpliwości, że spółka (...), dokonując spłaty zobowiązania pozwanego na rzecz spółki (...), działała za dłużnika, co skutkowało wygaśnięciem zobowiązania pozwanego wobec spółki (...),

11. art. 23, art. 24, art. 89, art. 93, art. 146 oraz art. 4 pkt 8 i art. 139 p.z.p. poprzez nieuwzględnienie, że nieważność przystąpienia spółki (...) do konsorcjum skutkuje nieważnością oferty, a to z kolei nieważnością całego postępowania o udzielenie zamówienia publicznego, w konsekwencji powoduje to nieważność umowy sprzedaży i dostawy produktów leczniczych, na podstawie której spółka (...) domaga się zapłaty,

12. art. 102 k.p.c. oraz art. 98 § 1 k.p.c. poprzez niezastosowanie art. 102 k.p.c. w sytuacji, w której bezsprzecznie zachodzą przesłanki do nieobciążania pozwanego kosztami procesu,

13. błędu w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wydanego wyroku, który miał wpływ na treść tego orzeczenia:

- polegający na nieuwzględnieniu, że w rzeczywistości spółki (...), jako podmioty profesjonalne, zawierając umowę konsorcjum, miały świadomość ograniczeń w zakresie dotyczącym przenoszenia wierzycelności i na ten cel były nakierowane działania stron umowy konsorcjum, co powoduje nieważność tej umowy,

- polegający na przyjęciu, iż brak jest przesłanek szczególnych do odstąpienia od obciążenia pozwanego w całości kosztami procesu, podczas gdy okoliczności sprawy nie uzasadniają tego stanowiska.

W oparciu o powyższe zarzuty pozwany wniósł o zmianę wyroku w zaskarżonej części (pkt I i III wyroku) poprzez oddalenie powództwa spółki (...) w całości i odstąpienie od obciążania pozwanego kosztami wobec (...) S.A. w całości, względnie uchylenie wyroku w zaskarżonej części (pkt I i III wyroku) i przekazanie w tym zakresie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji wraz z pozostawieniem temu Sądowi kwestii rozstrzygnięcia o kosztach postępowania.

Skarżący wniósł również o zasądzenie od spółki (...) na jego rzecz zwrotu kosztów procesu za obydwie instancje.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest nie zasadna.

Sąd Okręgowy ustalił w sposób prawidłowy podstawę faktyczną wydanego rozstrzygnięcia, a uczynił to na podstawie załączonych do akt sprawy dowodów z dokumentów. Zakres poczynionych ustaleń był wystarczający do rozpoznania istoty sprawy, co oznacza, iż zarzuty dotyczące oddalenia wniosków dowodowych nie są trafne.

Strony nie kwestionowały wysokości świadczenia objętego żądaniem pozwu, wraz z świadczeniami ubocznymi (w postaci odsetek za opóźnienie w transakcjach handlowych) oraz braku ich zapłaty przez pozwanego szpital. To samo dotyczyło okoliczności faktycznych związanych z zawarciem przez (...) S.A. we W. i (...) sp. z o.o. we W. umów: o współpracy w ramach konsorcjów i konsorcjów, a także umów pozwanego z konsorcjum nr (...), (...), (...) o sprzedaży produktów leczniczych. Nie była sporna także treść tych umów.

Sąd Apelacyjny ustalenia te w pełni podziela i uznaje za własne. Ustalenie treści złożonych oświadczeń woli lub oświadczeń wiedzy należy do ustaleń faktycznych, a określenie skutków prawnych złożenia takich oświadczeń, w tym charakteru stosunku prawnego łączącego strony, należy do materialnoprawnej sfery rozstrzygnięcia (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 16 lutego 2005 r., IV CK 492/04, Lex nr 177275; z dnia 8 kwietnia 2003 r., IV CKN 39/01, Lex nr 78893; z dnia 30 marca 1998 r., III CKN 451/97, Lex nr 50536; z dnia 12 grudnia 2002 r., V CKN 1603/00, Lex nr 75350; z dnia 7 marca 2003 r., I CKN 86/01, Lex nr 80248; z dnia 22 marca 2006 r., III CSK 30/06, Lex nr 196599). Zatem określenie, jak dana osoba się zachowała, jakie słowa wypowiedziała lub wyraziła w formie pisemnej, należy do sfery ustaleń faktycznych zwalczanych za pomocą zarzutów naruszenia prawa procesowego. Zakwalifikowanie

natomiast, jakie znaczenie prawne przypisać temu zachowaniu, słowom, wyrazom i gestom, należy do sfery stosowania prawa materialnego - za pomocą reguł wykładni określonych w art. 65 k.c.

Istota zarzutów apelacyjnych, zgłoszonych przez pozwanego w rozpoznawanej sprawie, odnosi się nie do kwestii procesowych, ale materialnoprawnych. Skarżący twierdzi bowiem, iż jego zobowiązanie do zapłaty ceny za dostarczone mu przez (...) S.A. we W., w wykonaniu umów nr (...), produkty medyczne wygasło z powodu otrzymania przez lidera konsorcjum zapłaty od uczestnika konsorcjum.

Spełnienie świadczenia pieniężnego w wykonaniu zobowiązania jest czynnością prawną. Czynnością prawną jest bowiem świadome i celowe zachowanie określonej osoby zmierzające do osiągnięcia wskazanych skutków cywilnoprawnych. O spełnieniu świadczenia można mówić dopiero wtedy, gdy zostanie ono zaoferowane przez dłużnika i przyjęte przez wierzyciela. Niezależnie od tego w jakiej formie następuje spełnienie świadczenia pieniężnego: przelewu na konto wierzyciela czy wręczenia określonej sumy pieniężnej, ze strony dłużnika ma ono na celu wykonanie zobowiązania i zwolnienie się z długu. Wierzyciel, przyjmując świadczenie na zaspokojenie określonej wierzytelności, powoduje, że wierzytelność ta gaśnie. Działania obu stron są zatem celowe - nakierowane na wykonanie zobowiązania i zniesienie łączącego je stosunku prawnego. Zawierają więc oświadczenia woli, które mogą być wyrażone przez każde zachowanie ujawniające wolę w sposób dostateczny (art. 60 k.c.), (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 3 kwietnia 1992 r. I PZP 19/92, OSNC z 1992 /9/166 oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 2009 r., I CSK 154/09, OSNC-ZD 2010/3/70 i z dnia 24 maja 2012 r., II CSK 546/11, OSNC 2013/2/24).

Sąd Okręgowy, z zachowaniem reguł z art. 65 § 2 k.c., dokonał prawidłowej wykładni postanowień umów konsorcjów z dnia 22 kwietnia 2015 r. i z dnia 6 maja 2015 r., trafnie uznając, że celem dokonania tych czynności prawnych było obejście przez konsorcjantów zakazu ustawowego określonego w art. 54 ust. 5 u.d.l.

Umowa konsorcjum jest umową nienazwaną i dopuszczalność jej zawarcia wynika z ogólnej zasady swobody umów określonej w art. 353¹ k.c. Konsorcjum jest stosunkiem obligacyjnym wynikającym z umowy, w którym każdy z jego członków (konsorcjantów) zobowiązuje się do określonego uczestnictwa w konsorcjum i do oznaczonego działania na jego rzecz, a tym samym na rzecz pozostałych konsorcjantów dla osiągnięcia celu, dla którego umowa została zawarta (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 7 czerwca 2018 r., V ACa 1439/17, LEX nr 2527294).

Konstrukcja wzajemnych uprawnień i obowiązków stron umów konsorcjów, które stanowiły odzwierciedlenie regulacji zawartej w zapisach, zawartej przez powodowe spółki w dniu 28 lutego 2013 r. umowy o współpracy w ramach konsorcjów, wskazuje, że uczestnik konsorcjum zajmował się jedynie rozliczaniem należności, tj. przyjmowaniem i księgowaniem płatności od zamawiającego, prowadzeniem monitoringu zadłużenia oraz windykacją należności. Takie regulacje wskazują wyłącznie na chęć uzyskania przez (...) S.A. we W. finansowania działalności na wypadek niezapłacenia należności w terminie przez pozwanego szpitala. Finansowanie to ujęto przy tym w taką formułę, że przekazując środki, stanowiące równowartość wymagalnej należności głównej, nieuiszczonej przez szpital na rzecz lidera konsorcjum (§ 5 ust. 4 umowy o współpracy w ramach konsorcjów), uczestnik konsorcjum uzyskiwał prawo do dochodzenia zapłaty należności od szpitala wraz z odsetkami za opóźnienie i innymi należnościami ubocznymi (§ 5 ust. 4 umowy o współpracy w ramach konsorcjów).

Przy zastosowaniu takich regulacji, (choć formalnie obie spółki uczestniczyły w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego), to uczestnik konsorcjum nabywał prawa wierzyciela co do zapłaty ceny za dostarczone produkty medyczne, faktycznie nie wykonując umów nr (...), zawartych przez konsorcjum ze szpitalem. Oznacza to, że lider konsorcjum realizował umowę i otrzymywał środki od uczestnika, a ten ostatni windykował należności od szpitala. Taki rozkład praw i obowiązków uczestników konsorcjum wykraczał poza granice dopuszczalnej swobody umów, wyznaczonej art. 353¹ k.c., wypełniając przesłanki zmiany wierzyciela w rozumieniu art. 54 ust. 5 u.d.l. i prowadząc w takiej postaci do zmiany wierzyciela bez zgody organu tworzącego publiczny zakład opieki zdrowotnej.

Kategoria „czynności prawnych mających na celu zmianę wierzyciela samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej”, przyjęta w art. 54 ust. 5 u.d.l., nie jest pojęciem dogmatyczno-prawnym, którym m.in. posługuje się

doktryna prawa cywilnego. Jest to formuła przyjęta przez ustawodawcę jedynie na użytek ustawy o działalności leczniczej w intencji objęcia nią wielu przypadków zmiany wierzyciela. Poprzez regulację zawartą w tym przepisie ustawodawca na pewno zmierzał do wyeliminowania takiej sytuacji, w której w wyniku dokonania określonej czynności prawnej pojawi się nowy wierzyciel zakładu opieki zdrowotnej, dochodzący należności wynikającej z pierwotnie zawartej umowy. Rolą sądu pozostaje zatem ocena tego, czy określona czynność prawna, niezależnie od jej prawnej konstrukcji i zasadniczej funkcji, ma w istocie na celu in concreto zmianę wierzyciela w rozumieniu art. 54 ust. 5 u.d.l. (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 2015 r., V CSK 111/14, OSNC 2016/1/6 i z dnia 2 czerwca 2016 r., I CSK 486/15, Lex nr 2076679).

Do kategorii czynności, w rozumieniu art. 54 ust. 5 u.d.l., należy zaliczyć także taką umowę konsorcjum lub umowę o współpracy w ramach konsorcjum, których celem nie jest wspólna realizacja zobowiązań wynikających z umowy podstawowej, tylko uzyskanie uprawnień do wierzytelności należnej z tytułu wykonania świadczeń z tej umowy wyłącznie przez jednego z uczestników konsorcjum. Prowadzi to do faktycznego obrotu wierzytelnościami pod "przykryciem", umów łączących konsorcjantów i narusza obowiązek określony w art. 54 ust. 5 u.d.l. (por. wyroki Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 20 czerwca 2018 r., V ACa 1278/17, Lex nr 2528155, z dnia 7 czerwca 2018 r., V ACa 1439/17, Lex nr 2527294, z dnia 24 maja 2018 r., V ACa 1091/17, Lex nr 2531596, z dnia 8 marca 2018 r., V ACa 1125/17, LEX nr 2499235, z dnia 19 grudnia 2017 r., V ACa 977/17, LEX nr 2432013).

Właśnie taki charakter miały umowy łączące powodowe spółki. Umowy te, wypełniają przesłanki zmiany wierzyciela w rozumieniu art. 54 ust. 5 u.d.l., a ponieważ zostały zawarte bez zgody organu tworzącego publiczny zakład opieki zdrowotnej, są zatem nieważne.

Jednak nieważność tych umów nie powoduje nieważności umów nr (...), zawartych pomiędzy konsorcjum (jako wykonawcą) i pozwanym (jako zamawiającym) w wyniku postępowań o udzielenie zamówienia publicznego.

Przewidziana w art. 146 ust. 1 p.z.p. instytucja unieważnienia umowy w sprawie zamówienia publicznego opiera się na konstrukcji sankcji nieważności względnej (wzruszalności) w przypadkach opisanych w ustawie, co oznacza, że niweczący skutek wadliwej czynności prawnej następuje od momentu dokonania czynności (ex tunc), jednakże orzeczenie stwierdzające omawianą wadliwość czynności prawnej ma charakter konstytutywny. Nieważność względna umowy, ustalana jest w drodze konstytutywnego wyroku Krajowej Izby Odwoławczej lub sądu (unieważnialność). Do czasu wydania takiego orzeczenia czynność jest ważna i wywołuje wszystkie zamierzone przez strony skutki prawne. Apelujący nie wykazał, aby orzeczenie unieważniające umowy nr (...), zostało wydane. W tej sytuacji umowy te, nawet gdyby były wadliwe, nie mogą zostać uznane w niniejszym procesie za nieważne.

W judykaturze Sądu Najwyższego dominuje stanowisko, które Sąd Apelacyjny w pełni podziela, że zastosowanie art. 356 § 2 k.c. należy uznać za wyłączone na podstawie art. 54 ust. 5 i 6 u.d.l. w odniesieniu do zapłaty przez osobę trzecią na rzecz wierzyciela zakładu opieki zdrowotnej, zrealizowanej w związku z jakąkolwiek czynnością prawną, mającą na celu zmianę wierzyciela zakładu opieki zdrowotnej, dokonaną bez wymaganej zgody podmiotu tworzącego. Przesądza o tym cel i zakres regulacji art. 54 ust. 5 i 6 u.d.l. Przepisy te uzależniają skuteczne dokonanie czynności prawnych, których skutkiem, choćby tylko pośrednim, jest zmiana wierzyciela, od decyzji podmiotu tworzącego. Dopóki brak wymaganej zgody podmiotu tworzącego, dopóty zatem nie można dopuścić, na żadnej podstawie, zastąpienia - w szerokim funkcjonalnym tego słowa znaczeniu - dotychczasowego wierzyciela zakładu opieki zdrowotnej innym podmiotem (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 marca 2017 r., I CSK 255/16, Lex nr 2329032).

Przepis art. 356 § 2 k.c. nie znajduje zastosowania wówczas, gdy działanie osoby trzeciej nie będzie spełnieniem świadczenia za dłużnika, ale realizacją zobowiązania tego podmiotu wynikającą z umowy zawartej z wierzycielem (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2010 r., IV CSK 239/10, Lex nr 737285).

Sąd Okręgowy nie naruszył art. 356 § 2 k.c., dokonując oceny skutków prawnych zapłaty dokonanej przez uczestnika konsorcjum na rzecz lidera konsorcjum za dostarczone pozwanemu szpitalowi produkty lecznicze, słusznie przyjmując, iż nie doszło w ten sposób do spełnienia wierzycielowi ((...) S.A.) świadczenia pieniężnego za dłużnika ((...) Szpital (...) w W.), w celu zwolnienia dłużnika z długu. Uczestnik konsorcjum, spełniając świadczenie, zrealizował

własne zobowiązanie w wykonaniu zawartej w dniu 28 lutego 2013 r. umowy o współpracy w ramach konsorcjów, nie objęte skutkiem z art. 356 § 2 k.c.

Uznając apelację w całości za bezzasadną Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c., orzekł o jej oddaleniu.

Sąd Apelacyjny nie znalazł podstaw, uzasadniających zastosowanie przy rozstrzyganiu o kosztach procesu (zarówno w I, jak i w II instancji) art. 102 k.p.c.

Orzeczenie o kosztach postępowania apelacyjnego wydane zostało w oparciu o art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c.

Sąd Apelacyjny zasądził od apelującego na rzecz (...) S.A. we W. kwotę 4050 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym. Ich wysokość ustalono na podstawie § 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie z dnia 22 października 2015 r., mając na uwadze wartość przedmiotu zaskarżenia wskazaną przez pozwanego w apelacji na kwotę 124 575 zł 48 gr.

Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania w oparciu o zasadę słuszności wyrażoną w art. 102 k.p.c. stanowi wyjątek od ogólnej zasady z art. 98 § 1 k.p.c. i znajduje zastosowanie wyłącznie, gdy obciążenie strony przegranej pełnymi kosztami procesu przeciwnika byłoby w sposób rażący i oczywisty niezgodne z zasadami słuszności (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 grudnia 2010 r., sygn. akt I Cz 120/10, Lex nr 818566). Sama trudna sytuacja finansowa pozwanego nie może być jedyną przesłanką do odstąpienia od obciążenia go jako strony przegranej spór kosztami procesu. Takie działanie stałoby w sprzeczności z ogólną zasadą odpowiedzialności za wynik procesu. Pozwany nie spełnił świadczenia dobrowolnie, zatem wystąpienie przez powodową spółkę na drogę sądową celem odzyskania swoich należności było całkowicie zasadne, a skarżący powinien ponosić konsekwencje własnych zaniechań.

Pozwany jest podmiotem o zorganizowanej strukturze, który - mimo prowadzenia szczególnego rodzaju działalności - uczestniczy profesjonalnie w obrocie cywilnoprawnym i musi liczyć się z tym, że wdrożenie się w spór sądowy pociąga za sobą konieczność rozliczenia kosztów pomiędzy stronami, stosownie do wyniku sporu. Udzielając zamówień publicznych na dostawę określonych towarów, znając swoje możliwości finansowe i ograniczenia wynikające z finansowania, pozwany obowiązany był tak ukształtować stosunek zobowiązaniowy z dostawcą, aby uwzględnił on realia w zakresie - czy to ilości zamawianych artykułów, czy też terminu płatności. Podnoszona zła organizacja służby zdrowia, skutkująca wadliwym finansowaniem jednostek udzielających świadczenia medyczne, jak również nieprawidłowa organizacja wewnętrznej gospodarki finansowej placówki medycznej, nie może rodzić negatywnych konsekwencji dla innych podmiotów stosunków gospodarczych.

Edyta Jefimko Bogdan Świerczakowski Przemysław Kurzawa